

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА РАДА

УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних економічних відносин

УЖГОРОДСЬКА РАЙОННА РАДА

УЖГОРОДСЬКА МІСЬКА РАДА

UNIVERSITY OF ECONOMICS IN BRATISLAVA

Faculty of International Relations

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ЕКОНОМІЧНІ, ПОЛІТИЧНІ
ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ
В УМОВАХ НОВИХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ»**

16-17 квітня 2018 року

**Ужгород
2018**

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Зі сторінок історії Ужгородського національного університету проступає однозначна хроніка, що містить яскраві факти про розвиток найбільш потужного освітнього осередку Закарпаття. Одним із найбільш престижних структурних підрозділів університету є, поза всяким сумнівом, факультет міжнародних економічних відносин. Нині можна з повним правом вести бесіду про його знаковість з огляду на утверджені плідотворні традиції. Власне, їхні витoki слід шукати в 1998 році, коли в Ужгороді було відкрито філію Інституту міжнародних відносин КНУ ім. Т. Г. Шевченка. Таким чином, на 2018 рік припадає святкування двадцятиріччя факультету міжнародних економічних відносин з урахуванням усіх етапів його становлення. Відрадно, що очільникові факультету – доктору політичних наук, професору М. М. Палінчаку – вдалося об'єднати висококваліфікований професорсько-викладацький склад, який забезпечує високу якість навчального процесу. Важко переоцінити внесок колективу факультету у підготовку висококваліфікованих фахівців, які своє покликання вбачають у праці задля процвітання України. У цьому контексті доцільно розглядати й ініціативу факультету міжнародних економічних відносин щодо проведення Міжнародної науково-практичної конференції «Економічні, політичні та культурологічні аспекти європейської інтеграції України в умовах нових глобалізаційних викликів». Відрадно, що до організації форуму долучилися Закарпатська обласна рада, Ужгородська міська та районна ради, а також міжнародні партнери – Братиславський економічний університет та Полонійна академія в Ченстохові. Високий статус конференції дав змогу залучити до публікації матеріалів у збірнику вагому кількість українських та зарубіжних науковців з різних галузей науки. Переконаний, що такі заходи служать збагаченню духовного потенціалу університету у місті над Ужем. Відтак, бажаю редколегії та авторам матеріалів, що увійшли до цього збірника, нових наукових здобутків, ентузіазму та творчої наснаги.

Ректор ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
доктор медичних наук, професор Володимир Іванович Смоланка

ПЕРЕДМОВА

Шановні колеги!

Доброю традицією стало проведення на базі факультету міжнародних економічних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет» наукових конференцій з публікацією виголошених доповідей в окремому збірнику. Презентоване видання позначене особливою аурою, оскільки воно приурочене 20-й річниці діяльності факультету. У його витоків стояв кандидат юридичних наук, доцент І. І. Вайнагій, якому в 1998 році вдалося закласти основи становлення підрозділу. Відтоді досягнення факультету широко відомі як в Україні, так і за її межами. Звісно, авторитет факультету підтримували й підтримують кращі його представники. Передусім варто назвати такі імена, як проф. В. Приходько, проф. І. Зимомря проф. А. Панов, проф. М. Полюжин, проф. І. Король, проф. В. Химинець; доц. К. Брензович, доц. Я. Дроздовський, доц. Н. Кушнір, доц. О. Качмар, ст. викл. Л. Казакова (заступники декана); доц. В. Шинкар, доц. І. Дір, доц. Б. Дяченко, доц. П. Галда, доц. Є. Ерфан, доц. С. Рошко, доц. М. Король, доц. М. Кальницька, доц. М. Вереш, доц. М. Томенчук; ст. викл. С. Сідак, ст. викл. М. Цалан, ст. викл. І. Калинич, ст. викл. Л. Сідун, ст. викл. Е. Есенова, ст. викл. В. Бойтор, ст. викл. А. Девіцька, ст. викл. О. Поліщук, ст. викл. М. Коціпак, ст. викл. Ф. Карпюк. Особлива гордість факультету – його випускники: І. Бреза, Л. Гедьо, С. Годованець, В. Драгун, І. Ільтьо, В. Куруц, В. Машкара-Чокнадій, С. Метропольський, В. Молдавчук, Р. Палагусинець, Р. Стаканов, Д. Стеблак, Т. Таштанов, В. Ткач, Д. Швардак.

Усе це підтверджує важливість непроминальності традицій з проекцією на переймання досвіду, його активного використання у сполучі з вимогами сьогодення. Звідси – ідея проведення Міжнародної науково-практичної конференції з увиразненням специфіки економічних, політичних та культурологічних аспектів європейської інтеграції України на тлі глобалізаційних викликів. Уже сама розмаїтість наукових пошуків свідчить про універсальний, міждисциплінарний характер досліджуваної проблематики.

Редакційна колегія висловлює щиру вдячність авторам за цінні матеріали, а також усім тим, завдяки кому цей науковий проект втілений у життя.

Декан факультету міжнародних економічних наук
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
доктор політичних наук, професор Микола Михайлович Палінчак

Communities: Legal Adaptation to the Market Economy / ed. P.-C. Muller-Graff. – Baden-Baden: Nomos, 1993. – P. 1-34.

7. Pinder J. The European Community and Eastern Europe / Royal Institute of International Affairs. – London: Pinter Publishers, 1991. – 118 p.

8. The European Community and its Eastern Neighbours. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1990. – 34 p.

РЕЛІГІЙНИЙ ФАКТОР У ПОЛІТИЦІ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

Стеблак Діана Михайлівна

*аспірант кафедри міжнародної політики
Ужгородського національного університету*

Моделі відносин держави та церкви протягом десятиліть змінювалися та модифікувалися. В історії їх відносин досить драматичних сторінок: суперництва і відкритого протиборства, прагнення церковної влади підпорядкувати собі державну владу і боротьба держави за вихід з-під впливу і контролю церкви. Ідея співвідношення світської влади і церковної послужила фундаментом для розробки різних філософських теорій, модифікацій суспільних уявлень про соціальні функції релігійної ідеології.

«Суспільство тільки тоді можна назвати вільним, коли в ньому дотримується основна вимога – свобода релігії. Без неї неможливо забезпечити істинну демократію», – сказав соціолог Браян Уілсон у своїй праці «Загальнолюдські цінності у світі, що змінюється». Репутація країни і довіра до неї інших держав залежить від її відношення до свободи релігії. Свобода релігії – одна з головних свобод у всьому комплексі прав людини, яка зачіпає саму суть людської гідності. Її можна порівняти з частиною фундаменту будинку. На цьому фундаменті вже будуються інші свободи – громадянські, політичні, культурні і економічні. Якщо рушиться фундамент, не буде стояти і вся будівля. Істинна свобода релігії існує тільки у тому випадку, коли держава надає рівні права всім релігійним групам, поважаючи і дотримуючи закони держави.

В США сепараційна модель відокремлення держави та церкви. Американській моделі відносин держави та церкви притаманні такі особливості:

- рівність всіх релігійних організацій та конфесій перед законом;
- держава не втручається в справи церкви за винятком правопорушень з боку останньої;
- церква не виконує жодних державних функцій, а держава жодних церковних функцій;
- релігійна освіта не насаджується в школах та не надає преференції певній конфесії;
- держава не спонсорує церкву і не підтримує її.

В межах вищезгаданої моделі, можна виділити два напрями: антагоністичне (французька модель) та неантагоністичне (американська модель) відокремлення церкви від держави.

Неантагоністична модель має певні особливості, адже щоб зрозуміти її потрібно пам'ятати той факт, що США виростили з практичної потреби об'єднати в одну державу штати з різною панівною релігією. Мартін Марті, колись відмітив, що Америка в конфесійному плані нагадує «клаптикову ковдру», і тому будь яка, навіть незначна перевага на державному рівні однієї з релігій залишила б поза федерацією інші штати, з протилежною панівною релігією. Ця модель не дискримінує жодну з деномінацій, за таких умов Томас Джефферсон і Джеймс Медісон запропонували провести чітку демаркаційну лінію між релігією та державою, між релігійною громадою та політичною спільнотою (VI стаття Конституції та Перша поправка до Конституції).

Невтручання держави і церкви в справи одна одної забезпечено Першою поправкою Конституції США, від 15 грудня 1791 р., згідно якої:

“Congress shall make no law respecting an establishment of religion, or prohibiting the free exercise thereof; or abridging the freedom of speech, or of the press; or the right of the people peaceably to assemble, and to petition the Government for a redress of grievances.” [1].

Автори Першої поправки Дж. Медісон і Т. Джефферсон цією поправкою не збиралися відгородити церкву від держави, а навпаки. Тому, що положення Конституції базуються на переконанні, що Церква і державна влада виконуватимуть свої функції краще, якщо не залежатимуть одне від одного. Розділення мало на меті не ізолювати, а зміцнити Церкву за умови, що її діяльність зосереджуватиметься у релігійній сфері. Політичні мислителі США вважали цю потужну сферу важливою базою для зміцнення демократичної системи влади. Адже, як зауважував А. де Токвіль, що не можна зрозуміти американського суспільства, не зауваживши його міцної релігійної основи, яка робить можливою демократичну систему [5].

Ця модель є найбільш підходящою для США, адже США – є однією з найбільш віруючих країн світу. Віруючими називають себе близько 88% населення США; це набагато більше, ніж в більшості розвинених країн світу. За різними оцінками, від 21 до 41% жителів США відвідують церкву не рідше, ніж раз на тиждень [3]. Міссісіпі – штат в якому біля 63 % громадян відвідують церкву щотижня або майже кожен тиждень (найменше відвідують церкву жителі Вермона, лише 23 %) [4].

Найбільше релігійних людей в «Біблійному поясі» – штатах на півдні США. Тут живуть дуже багато прихожан Південної баптистської конвенції, традиційно популярною в регіоні. До «Біблійного поясу» відносять штати Техас, Оклахома, Канзас, Іллінойс, Індіана, Огайо, Міссурі, Арканзас, Луїзіана, Міссісіпі, Теннессі, Кентуккі, Вірджинія, Північна Кароліна, Південна Кароліна, Джорджія, Алабама і Флорида.

Найменш релігійні штати Заходу США, зокрема тихоокеанські штати – Орегон і Вашингтон, а також Колорадо і Вайомінг.

США- це цивілізація, яка в деякій мірі заснована на Біблії і увібрала в себе цінності «християнського фундаменталізму». Релігія займає вагоме місце в США починаючи від політичного життя закінчуючи освітнім процесом.

У США сепараційна модель церковно-державних відносин, де на офіційному рівні релігія відокремлена від держави ще з XVIII ст. Стаття 4 Конституції США регулює відносини між релігією й політикою. Адже за нею: «Не може вимагатися належність до певної релігії як умова, щоби обіймати ту чи іншу посаду або виконувати певні громадські обов'язки в Сполучених Штатах» [6, с. 146].

Розуміючи глобальну роль релігійного фактора в США, останнім президентом, який відмітив «Ми християнська держава» був Гаррі Трумен в 1947 р., з того часу жоден президент нічого схожого не заявляв, щоб не образити, тих громадян, які є не християнами. 44 – президент США Б. Обама у своїй інавгураційній промові звертався до Америки, ще більшого ніж будь коли релігійного і етнічного різноманіття, адже він назвав США країною християн і мусульман, іудеїв й індусів, а також невіруючих, відразу ж після інавгурації цю промову назвали історичною. Але водночас під час кампанії 2008 р. Обамі доводилося доводити, що релігія відіграє дуже важливу роль в його житті, що це для нього щось більше, як просто психологічний комфорт і захист, і йому вдалося це довести – інакше Обама, можливо б не отримав певну кількість голосів. Американці готові до досить радикальних змін, але не до невіруючого голови держави. Це і не дивно, адже згідно з дослідженнями американської служби Gallup 64 % американців заявили, що релігійні переконання впливають на те, кому вони віддадуть свій голос на президентських виборах.

Наведені нижче дані оприлюднені виданням “The Columbus dispatch on-line newspaper” у вересні 2000 року, є наочним прикладом того, що релігія та релігійна приналежність кандидата є надзвичайно важливою для громадян США (табл. 1).

Таблиця 1

Місце релігії у політичній та виборчій системі США

У прийнятті рішення «За якого кандидата голосувати?» на скільки для вас важливим, серед інших, є фактор щодо.			
	Релігійної віри кандидата?	позиції кандидата щодо підтримки морального клімату в країні?	довіри кандидата Біблії як слову Божому?
Дуже важливий	30 %	65 %	43 %
Досить важливий	28 %	25 %	25 %
Не дуже важливий	16 %	5 %	12 %
Не важливіший, ніж інші	25 %	4 %	17 %

З таблиці можна проаналізувати, що троє з п'яти громадян відмітили, що релігійність кандидата в президенти є дуже важливою для них.

І як сказав, суддя Роберт Джексон у 1943 р. – «Якщо у нашому конституційному сузір'ї і є якась непорушна зірка, то це те, що жоден чиновник, вищого рангу або зовсім незначний, не може приписувати, що є правильним у політиці, націоналізмі, релігії чи інших речах, які стосуються поглядів або примушувати громадян виявляти словом чи справою їхню віру».

Отже, модель відокремлення держави та церкви в американському суспільстві є найбільш вигідною, адже за допомогою цього в країні не виникає конфліктів та суперечок релігійного змісту, не дивлячись на те, що релігія має вплив на громадян США. Релігія стала фактором, який не розз'єднує суспільство, а консолідує. Адже американський плюралізм, як говорить американський історик Ч.А. Корс, свідомий, яскравий й ґрунтований на вільному виборі щодо найголовнішого.

Список використаних джерел:

1. Конституція США. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/cnstUS.htm>
2. "America's Changing Religious Landscape". Pew Research Center: Religion&Public Life. May 12, 2015.
3. Релігія в США. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://prousa.info/religion>
4. Mississippians Go to Church the Most; Vermonters, Least". Gallup.com. Retrieved 2012-03-17. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://news.gallup.com/poll/125999/mississippians-go-church-most-vermonters-least.aspx>
5. Разделение и взаимодействие: религия и политика в США (интервью с Кеннетом Д. Уолдом). – [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://usinfo.state.gov/journals/itsv/0397/ijsr/rjart7h.htm>
6. Каррі Д. П. Конституція Сполучених Штатів Америки : Посібник для всіх / Пер. з англ. О. М. Мокровського. – К.: Веселка, 1993. – 192 с.